

**स्याङ्जा कारीकोट चण्डीभञ्ज्याङ्ग क्षेत्रका मारुनीगीतको
अध्ययन**

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

अध्ययनपत्र

अध्ययनकर्ता
चेतनारायण सुवेदी
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७४

कृतज्ञताज्ञापन

“स्याङ्जा कारिकोट चण्डीभञ्ज्याङ् क्षेत्रका मारुनीगीतको अध्ययन” शीर्षकको प्रस्तुत अध्ययनपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरबाट स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले आदरणीय गुरु प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्को कुशल निर्देशनमा तयार पारिएको हो । आफ्नो कार्यव्यस्ततामा पनि समय मिलाई आवश्यक सल्लाह, सुझाव, एवम् अध्ययनपत्रको निरीक्षण, परिमार्जन गरिदिनुहुने आदरणीय गुरु प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्प्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधको निर्माणका लागि उपयुक्त निर्देशन प्रेरणा र अवसर प्रदान गर्नुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतमप्रति हृदयतः आभार प्रकट गर्दछु । त्यस्तै मलाई शोधपत्र लेख्ने कार्यमा अमूल्य सरसल्लाह एवम् मार्गनिर्देश गर्नु हुने गुरु ईश्वरीप्रसाद गैरे तथा विभागमा सेवारत आदरणीय गुरुवर्गप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

अध्ययनका क्रममा आर्थिक, भौतिक, मानसिक, पारिवारिक रूपमा समेत वाल्यावस्थादेखि उच्च शिक्षासम्म पुऱ्याउने पूजनीय बुवा ज्यो.प.श्री नारायणदत्त सुवेदी र आमा थानकुमारी सुवेदी प्रती ऋणी छु । साथै अक्षराम्भ श्री जनहित मा.वि. का सम्पूर्ण गुरुवर्ग, श्री संस्कृत तथा साधारण विद्यालय रिडी, रु.रु. संस्कृत विद्यापीठ, गायत्री ब्रह्मचार्य आश्रम-रिडीपाल्पा वाल्मीकि विद्यापीठका सम्पूर्ण गुरुवर्ग कर्मचारीवर्ग व्यवस्थापन समिति प्रति र नेपाली विभागका सम्पूर्ण विभागीय परिवारप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । लेखनकै क्रममा सामग्री सामग्री सङ्कलनमा सहयोग गर्नुहुने लाल बहादुर चितौरे राना, शिवकुमार सुवेदी, यज्ञराज दाहाल, घनश्याम भण्डारी, तारा गौतम, सागर गौतम, मोतिलाल घर्तीमगर, योगमाया गुरुङ, देवराज उपाध्याय, नारायण न्यौपाने, मधु सुवेदी, विष्णुदेवि सुवेदी, राधा भण्डारी, कृष्णप्रसाद भण्डारी, ई तथा अन्य आफन्तजनरूप्रति धन्यवादज्ञापन गर्दछु । अध्ययन पत्र सम्पन्न गर्नका निम्ति विभिन्न सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय पुस्तकालय परिवारप्रति कृतार्थ छु । यसरी अध्ययनपत्रलाई परिश्रमका साथ शुद्ध कम्प्युटर टाइप गरी सहयोग गर्ने डाइनामिक फोटोकपी प्रति हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा यस अध्ययनपत्रको मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग त्रिभुवन विश्वविद्यालय कीर्तिपुर काठमाडौँ समक्ष पेश गर्दछु ।

अध्ययनार्थी

चेतनारायण सुवेदी

एम.ए दोस्रो वर्ष

नेपाली विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

मिति : २०७४/०५/१६

शैक्षिक वर्ष : २०६८/०६९

विषयसूची

	पृष्ठ
पहिलो परिच्छेद : अध्ययनपत्रको परिचय	१-६
१.१ विषयपरिचय	१
१.२ समस्याकथन	२
१.३ अध्ययनपत्रको उद्देश्य	३
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.५ अध्ययन पत्रको औचित्य, महत्व र उपयोगिता	४
१.६ अध्ययन पत्रको सीमाङ्कन	५
१.७ सामग्री सङ्कलन विधि	५
१.८ अध्ययन विधि	६
१.९ अध्ययनपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद : स्याङ्जा जिल्ला र कारीकोट क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय	७-१४
२.१ स्याङ्जा जिल्लाको परिचय	७
२.१.१ जिल्लाको नामकरण	८
२.१.२ जिल्लाको इतिहास	८
२.१.३ जनसङ्ख्या	९
२.१.४ राजनैतिक विभाजन	९
२.१.५ यातायात	९
२.१.६ सञ्चार	१०
२.१.७ हावापानी	११
२.१.८ नदीनाला	१२
२.१.९ वनजङ्गल	१२
२.२ कारीकोट चण्डीभञ्ज्याङ्गको परिचय	१२

तेस्रो परिच्छेद : मारुनी गीतको सैद्धान्तिक परिचय र वर्गीकरण	१५-२४
३.१ मारुनी गीतको सैद्धान्तिक परिचय	१५
३.२ मारुनी गीतको परिचय	१७
३.३ मारुनी गीतको परिभाषा	१८
३.४ मारुनीगीतको विशेषता	१९
३.४.१ विषयगत विविधता	१९
३.४.२ पात्रको नामबाट गीतको नाम रहनु	१९
३.४.३ सरल तथा समसामयिक भाषाको प्रयोग	२०
३.४.४ पुनरावृत्ति	२०
३.४.५ स्थानीयता	२०
३.४.६ सङ्गीतको प्रयोगले मात्र गाइने	२०
३.४.७ मौलिकता	२२
३.५ मारुनीगीतका वर्गीकरण	२२
३.५.१ प्रस्तुतिका आधारमा मारुनी गीत	२२
३.५.२ विषयवस्तुका आधारमा वर्गीकरण	२२
३.५.३ आकारका आधारमा मारुनी गीतको वर्गीकरण	२३
३.५.४ जातीय आधारमा मारुनी गीतको वर्गीकरण	२४
चौथो परिच्छेद : कारीकोट क्षेत्रका मारुनीगीतको सङ्कलन र विश्लेषण	२५-७२
४.१ स्याङ्जा जिल्लाको कारीकोट चण्डि भञ्ज्याङ्ग गा.वि.स मा प्रचलित मारुनी गीतको सङ्कलन	२५
४.२ कारीकोट क्षेत्रमा प्रचलित मारुनी गीतको विश्लेषण	४४
४.३ कारीकोट चण्डिभञ्ज्याङ्ग क्षेत्रका मारुनी सङ्कलित गीतहरूको विश्लेषण	५०
४.३.१ कारीकोट चण्डिभञ्ज्याङ्गको सामाजिक जीवनको चित्रण	७०
४.३.२ माया प्रेमको चित्रण	७१
४.३.३ आर्थिक जीवनको चित्रण	७१
४.३.४ नारी तथा पुरुष जीवनको चित्रण	७१
४.३.५ प्रकृतिको चित्रण	७२

४.३.६ सांस्कृतिक तथा धार्मिक जीवनको चित्रण	७२
पाँचौँ परिच्छेद : सारांश तथा निष्कर्ष	७३-७५
५.१ सारांश	७३
५.२ निष्कर्ष	७४
सन्दर्भग्रन्थसूची	
स्याङ्जा जिल्लाको नक्सा	